

Tiit Pruuli räägib reisimisest

Täna kell 18 räägib Adamson-Ericu muuseumis reisimisest ja rännukogemusest kirjanik, kirjastaja, maailmale mitu tiiru peale teinud ja 115 riiki külastanud rännumees, ettevõtja ja ajakirjanik Tiit Pruuli. **EPL**

Suri väliseesti muusik Peeter Kopvillem

10. mail suri Kanadas Torontos 62-aastasena väliseesti muusik ja ajakirjanik Peeter Kopvillem. Kopvillem sündis 19. augustil 1954 Montréalis. Ta õppis

Hamiltonis McMasteri ülikoolis keemiat, tuntuks sai aga muusikuna. Tänavu andis president Ilves Kopvillemile Valgetähe V klassi teenetemärgi. **EPL**

Arteli kuraatorikooli kursusetööd. Kõrgemat lendu oodates

Tartmusi (Tartu kunstimuseumi) direktor Rael Artel koolitab uut põlvkonda kunstikuraatoreid.

ARVUSTUS
Indrek Grigor
kunstiteadlane

Kuraatori institutsioon on üks neist 1990-ndatega Eestisse jõudnud katkestustest, mis on endiselt aktuaalne. Viimasel ajal on 20 aastat paigal tammunud vaidluses siiki näha väikest liikumist. Nimelt on hakatud rääkima kuraatorist kui eriharidusega professionaalist, mitte kui enesekehtestamisele pühendunud autoriteedist. Selle muutuse põhjus ja ka väljund näib olevat Eesti kaasaegse kunsti arenduskuse rahvusvaheline vahendustegevus ja kunstiteaduste instituudi kavatsus avada kuraatoriõppe programm.

Nende meetmete kõrval võib Tartus rääkida ka märksa isikukeskemast algatusest professionaalsete kuraatorite koolitamiseks, millele on aluse pannud Rael Artel, kes Hollandi kunstikeskuses de Appel kureerimist õppinuna oli pikka aega Eesti ainus eriharidusega kuraator.

Arteli kuraatorikool

Arteli kuraatorikooli alguseks ja ajendiks oli vajadus leida Arteli ja Kaisa Eiche kureeritud festivalile ART IST KUKU NU UT uued kuraatorid. 2013. aastal näituse „Prada Pravda” raames korraldatud kiirkursus ei andnud loodetud tulemust ja festivali traditsioon katkes. Tartu kunstimuseumi (nüüdne Tartmus) direktoriks saades mõtestas Artel muuseumi näitustegevuse rõhuasetuse museaalselt lähenemiselt ümber kuraatorsele praktikale ja seisis taas tõsiasja ees, et konkurentsi kuraatori ametipostile ei ole. Nii kutsus ta muuseumisse festivali ART IST KUKU NU UT tingliku ettevalmistuskursuse läbinud Marika Agu.

Kursusetööd

Peale Agu värbas muuseum veel noori, kelle esimeseks etteasteks sai näitus „Noorus kui elustiil” (12. märts – 17. mai

Nii Buenos Aireses kui ka New Yorgis elanud ja töötanud Levan Mindiashvili tööd kujutavad muutusi Tbilisis.

Fotod: Anni Õnneleid

2015, kuraatorid Marika Agu, Nele Ambos, Hanna-Liis Kont, Julia Polujanenkova). Esmakursuslastele omaselt oli näitus rabe: töid oli liiga palju ja kuratoorne positsioon hägus. Tänavu kevadel tõi kunstimuseum aga vaatajate ette kahe õpilase juba mõnevõrra küpsamad näitused. Agu kureeritud „Parandamise esteetika tänapäeva Gruusias” (24. märts – 29. mai 2016) ja Sten Ojavee kureeritud „Kadumisest ja kadumiseks” (11. märts – 29. mai 2016). Mõlemad – nagu koolinäitustel tavaline – väga kooli nägu. Nii Agu kui ka tema kolleegid on muuseumis juba hulga näitusi kureerinud, kuid nii kanooniliselt artelliku käekirjaga ei ole teised projektid silma paistnud.

Artelil on kuraatorina häid kontakte Ida-Euroopa maades ja ta on silma paistnud rahvusluse teemat käsitlevate grupinäitustega. Lähiminekust on selle parim näide skandaalne „Minu Poola”. Agu „Parandamise esteetika tänapäeva Gruusias” on tuntavalt sarnase lähenemisega. Objektiks on Venemaa naaberriik, kus käärub hulk rahvusliku tasandi konflikte. Erinevalt Artelist otsustas Agu oma näitusel rahvusluse küsi-

Bouillon Group lõikas oma 2016. aasta performance'i käigus juuksed maha, et väljendada nn kodanikupessimismi.

must vältida, kartes enda sõnul luua olukordi, mida ta ei suuda kontrollida, ning keskendus hoopis kapitalismi kriitikal, mis on Ida-Euroopa ja sotsiaalse kureerimise praktikas sama kanooniline teema kui rahvuslus.

Eelmainituga samal ajal eksponeeritud Sten Ojavee „Kadumisest ja kadumiseks” loob paralleeli 2011. aasta festivali ART IST KUKU NU UT näitusega „Keeldumised”. Viimast ei kureerinud Artel ise, vaid tema ülesandel Ellen Blumenstein ja Kathrin Meyer, kuid erinevalt 2012. aasta fes-

tivali näitusest „Sõida tasa üle silla” on „Keeldumised” kuraatorite ideede sarnasus Arteli enda praktikaga piisav, et seda koolkondliku praktika näitena kasutada.

Näitus „Keeldumised” keskendus individuaalsel algatusel põhinevatele žestidele, mis on vajalikud olukorra muutmiseks. Ojavee tänavune, kadumist märksõnana kasutatav näitus on lähtepunkti poolest „Keeldumistega” sarnane. Kahe näituse peamine erinevus seisneb selles, et kui „Keeldumised” liikus teadlikult sotsiaalsust hüljates kont-

septuaalsuse poole, siis Ojavee „Kadumisest ja kadumiseks” üritab kontseptualismi kaldunud peavoolu kunstikeelt taas sotsialiseerida. Kuigi Ojavee näitus suutis Hito Steyerli video „Kuidas olla nähtamatu: kuradima didaktiline hariduslik .mov fail” kujul veenda moodsa kunsti välja vallutanud YouTube'i essee raken-datavusest ka sotsiaalkriitilise kunstipraktika võttestikus, mõjus Agu näitusel eksponeeritud Sophia Tabatadze klassikaline dokumentaalfilm Tbilisis teenindusmaja saatusest „Pirimze. Koht muutumas mittekohaks” kaanonitruuduse tõttu märksa kodusemana.

Ojavee kaasas oma näitusele ka „Prada Pravda” kuraatorikooli ajal Y galeriis eksponeeritud Kris Lemsalu „Fantoomasjade laagri” magamiskottidesse peitunud keramiiliste koeramaskidega tegelasi, rõhutades otsest ja tugevat seost kooli traditsioonidega. Agu näitusele kaasatud Bouillon Group, kes saalis oma juuksed maha ajas, tegi seda hoopis teisel eesmärgil kui iisraellane Kutluğ Ataman Arteli Kumus kureeritud näitusel „Räägime rahvuslusest!” (2010). Kui grusiinid ajasid end kiilaks selleks, et minevi-

kust vabaneda, siis iisraellane kostümeeris end neonatsiks.

Agu ja Ojavee viigis

Seda ka näituste kujunduse poolest. Käsitledes näitusesaali mitte installatiivse terviku, vaid tühja ruumina, kuhu teosed on paigutatud viisil, mis annab kõigile piisavalt õhku, et vältida üksteisesse sekumist, on mõlemad näitused kanooniliselt artellikud. Kuid paraku kaugeltki mitte õpetaja ja oskuste kõrgusel. Kui meenutada viimaste aastate silmatorkavamaid kuraatorinäitusi, siis tulevad silme ette Fotokuu näitused Tallinna Kunstihoones ning Margit Säde ja Maria Arusoo projektid, mis on kantud rõhutatult apoliitilisest poeetilisest kontseptualismist. Isegi Anders Härm, kes Kunstihoone kuraatorina hetkeks kehtestas sotsiaalselt angažeeritud kunsti kui moodsa kunsti ainsa võimaliku vormi, tegi täiskohaga EKKM-i asudes näitusega „Next to Nothing” järsu kannapöörde kontseptuaalsuse poole.

Need näitused meenuvad seetõttu, et Madalmaade ja Londoni kuraatorikoolidest tulnud kontseptualismi kuraatorid on esinenud väga professionaalselt. Tahan uskuda, et nii nagu Eesti kunstil on oma eripärad, nii on eripära vajalik ja võimalik ka kodumaises kureerimises, millel jääb praegu puudu enesekehtestamiseks vajalikust erialasest võimekusest. Kriitika Arteli noorte kursantide pihta on niisiis kantud kõrgetest lootustest, mis ma koolile panen. ●

KURAATORINÄITUSED

„Parandamise esteetika tänapäeva Gruusias”

Osalevad kunstnikud: David Bostanashvili, Bouillon Group, Thea Gvetadze, Levan Mindiashvili, Giorgi Okropiridze, Nino Sekhniashvili, Sophia Tabatadze
Kuraator: Marika Agu

„Kadumisest ja kadumiseks”

Osalevad kunstnikud: Susanne Börner, Kris Lemsalu, Mikko Madisson, Ivan Moudov, Rabin Mroué, Hito Steyerl, Laivi, Danila Tkachenko, Ivar Veermäe
Kuraator: Sten Ojavee
Näitused on avatud 29. maini